

7.7.55

64

Esihistoriallinen Osasto,

Kansallismuseo

Pälkäneen kaivaukset suoritettiin 1-29/6 välisenä aikana.

työpäiviä oli 23. Myöhäisestä kesän tulosta johtuen työvoiman saanti tuotti vaikeuksia, etenkin alkupuolella. Talkooväkeä ei ollut mainittavasti, ei aivan yhtä henkeä päivää kohti keskimäärin.

Hylli.

Tutkittiin pelloilla olevat neljä kumpua, joista koekuopista oli löydöksiä saatu. I- 18x8 m, siinä oli hyvin säilynyt 4-kulmainen kuoppaliesi sekä kolme nuotionsijaa, keramiikkaa kohtalaisesti, yksi palanu luun siru. Ehkäpä ei ollutkaan hauta. II- 15x8 m, korkea, runsaslöytöinen, poltettua luuta muutama siru. III- 11x6 m, kultt.maata suhteellisesti eniten samoin luun siruja (puoli tusinaa). IV- 11x4 m, poltettua luuta pari sirua.

Kummuissa oli runsaasti isoja kiviä ja pohjamaakin useissa kumpumainen, joten lastottavaa ei ollut aivan niin paljon kuin päältäpäin näytti. Peltoa kumpujen kivikkoisesta maaperästä ei helpolla tule.

Lydöksiä saatiin parikymmentä: puukko, hⁿalon pala, putkilukon sisukset, sirpin kärki, luisen vⁿärttinänpyörän paloja, poltetun savikiekon palasia, kuonaa, 10-kunta hevosen hampaan palaa ja lahoa luuta, pari piikiveä ja saviastianpalasia n. 20 kg. Merkittävimmät olivat saviset valinten palaset: päihin kapenevan rannerenkaan tapaisen, leveäpäisen rannerenkaan pään muottia, pyöreän kupurasoljen (D-Tyyppin ?) valinta sekä muutamia paloja vaikeammin tunnettavia.

Kuitattujen palkkojen summa oli 74 786:-- , joten saatoin palauttaa yli 25 000:-- . Oli vain miellyttävää, että rahoja kaiken varalta oli käytettävissä.

Yliopp.R.Turunen oli mukanani ja apunani 2.6.alkaen.Hyllin

talo ruokki meidät ja joukon muitakin kaivajia ilmaiseksi. Poika Erkki oli talkoolaisena pari viikkoa. Talon traktori kävi ve-telemässä isja kiviä kummuista.

Ristiänmäki.

Kalmistoalueen laidassa suoritettiin pienehkö maanleik-kaus 16-17.6. Valvoin sitä koko ajan. Erikoisempaa ei ilmennyt, mutta oheisena seuraa kuitenkin selostus karttoineen.

Kaivauskalustoa.

KM:sta sain lainaan 5 lastaa. Palautan erillisenä lähe-tyksenä saman määrän. Šattui sellaista porukkaa, ettei heikot pe-lit kestäneet, siksi on mukana kokonaan särkyneiden tilalaa pari tamperelaista mallia.

Parhain terveisin

Erko Peramo

Kertomus kaivauksesta, jonka Hämeen Museon hoitaja, maisteri Esko Sarasmo suoritti Pälkäneen Epaalan kylän Hyllin talon maalla Muinaistieteellisen Toimikunnan varoilla ja valtuuttamana 1 - 29/6 1955.

Kertomukseen liittyy 7 karttaa, 35 valokuvaa ja löydökset KM 14545.

Tutkitut kohteet olivat peruskartan (1:20000) mukaan 2 km. pohjoiseen pitäjän kirkosta ja 300-400 m. Hyllin talosta (om. Sullo Hylli) etelään. Saman matkan päässä ne olivat Pälkäneveden rannasta.

Aihe. Inventoidessaan Pälkäneen kiinteitä muinaisjäännöksiä v. 1947 maisteri (silloin ylioppilas) A. Erä-Esko löysi karjahakana käytetyn Aronnokka-metsikön kulmauksesta kivikkoisesta kummusta pr. rannerenkaan (Esih. os. 11795:1) sekä luunmuruja ja hiiltä. Hän oletti kummun olevan polttohaudan.

Hyllin talosta etelän ja kaakon suuntiin on tusinan verran eri kokoisia ja muotoisia, osa samantapaisiakin, kivikkoisia kumpareita. Neljä niistä oli keskellä salaojitettua peltoaukeata, ja isäntä toivoi ne tutkittavaksi, jotta niiden kohdan saisi tehdä pelloksi.

Yleistä. Kummut tutkittiin järjestyksessä III, IV, II, I siten, että aina kaksi oli mahdollista ottaa saman_aikaisesti työkohteeksi. Tämä siksi, että olisi ollut mahdollisuus sijoittaa työhön talkooväkeä. Talkoolaisten osuus jäi lopulta n. 25:ksi miestyöpäiväksi.

Kaikki tutkitut kummut olivat suunnilleen samalla korkeuskäyrällä, n. 12 m. Pälkäneveden nykyisestä pinnasta kaakkoon viettävällä rinnepellolla, jonka alareunassa notkelmassa virtasi viemärioja (Ks. vlk. 3).

Puita ja pensaita kasvavat kumpareet olivat jo kaukaa huomion herättäviä maastokohteita. (Ks. vlk. 1-5).

Kumpu I oli kaikista tutkituista alaltaan laajin ja rakenteeltaan hajanaisin. Muodoltaan se oli pitkänomainen kolmio 15 x 27 m., pinta maaston mukaan kalteva, niin että yläosa oli metriä korkeammalla alareunaa. Kummussa kasvoi useita mäntypuita ja pensaita; maan pinta oli kauttaaltaan nurmettunut ja siellä täällä näkyi suurehkoja kiviä. Kumpareen halki luoteesta kaakkoon oli kaivettu avo-oja. (Ks. vlk. 7).

Tutkimuksessa ei ihan koko kumpua käännetty, sillä koeojin todettiin löydöksiä olevan vain pohjoispuolella n. 12 x 17 m. alueella.

Perusmaana oli kaikkialla kivikkoinen sora, paikoittain sen pinta oli niin täynnä nyrkinkokoista kiveä, että muistutti melkein mukulakivikatua. Sen katteena oleva turpeen alainen mullasmaakerros oli n. 15 - 30 cm. Kulttuurimaata ei tästä humusmaasta kaikkialla voida erottaa, selvin kulttuurimaa oli nokipitoista kellertävää soraa, vahvuus vaihteli 5 - 15 sm. Paksuin kult. kerros oli D:12:ssa kumpareen korkeimmalla kohdalla, 40 sm. Sillä kohdalla perusmaakin muodosti kumpareen, joka harjanteena jatkui kaakkoon.

Kummun rakenteessa oli mainittavimpana erikoisuutena tulen sijat. Liesi I oli niistä merkittävin. Se oli B-C:7-8 risteyksessä sijaitseva kuoppaliesi, jonka paikka turpeen poiston jälkeen näkyi vähäisenä kuopanteena. Siinä oli kivien lomassa noenharmaata soraa (Ks. vlk. 9). Leikkauksessa, joka tehtiin kiveyksen keskitse, todettiin kiveystä olevan lähes 40 sm. paksulta, 3-4 kerrosta, ja väleissä oli nokimustaa maata ja hiilenpalasia. (Ks. vlk. 10). Kun oli otollinen tilaisuus, tutkitiin liesi huolella ja siitä tehtiin 5 päällekkäistä karttaa.

Jo II kaivauskerroksessa todettiin, että tulisija ei ollutkaan pyöreä, vaan neliskulmainen n. 1 x 1 m. (Ks. vlk. 11). Palomaata oli koillisessa ja lounaassa, ja nokimaa oli kovaksi iskostunutta sillä suunnalla. Lounainen nokimaan raja oli myös suora, muualla vain suorahko. III kerroksessa havaittiin kuopan kapenevan pohjaan päin (Ks. vlk. 12) IV kerroksessa kuoppa jo muuttui pyöreähköksi, kivet siinä olivat isohkoja, useimmat rapautuneita; palomaata oli itäreunalla. V kaivauskerroksessa oli kiviä enää vain keskellä vähän ja kuopan pohja oli pyöreähkö. Hiiltyneistä jätteistä päätellen nuotiokuopan pohjalle oli ensin sohittu pystyyn kerros männynnäreitä latva alaspäin. Kekäleet olivat $\emptyset$ 1,5 - 2,5 sm. oksia. Muutamien näreiden katkenneet päät oli tungettu pystyyn pohjahiekkaan. Tämän eristyskerroksen päälle on vasta pantu kuopan täyte: $\emptyset$ 5 - 20 sm. olevat kivet, joista puolet olivat enemmän tai vähemmän rapautuneita ja muutenkin nokisia. Suunnilleen saman verran kuin kiviä, oli niiden lomissa nokista soraa.

Koska kuopan seinämissä oli palomaata tulen pidon merkkinä syvälläkin, täytynee olettaa että siinä on tulta pidetty pohjallakin. Ehkäpä on ensimmäisen tulennoksen palattua loppuun

sen päälle heitetty kiviä ja soraa ja tehty uusi nuotio. Näin olisi ainakin ollut mahdollisuus risupuillakin aikaansaada paljon lämpöä varastoinut kiuas.

Ajoittavia löydöksiä ei liedestä saatu; I ja II kerroksessa oli 5 keramiikan palaa ja II kerroksen pohjalla poltetun luun siru. Keramiikka oli samaa karkeaa lajia kuin muuallakin kummussa, joten liesi myös voi olla samanaikainen, mutta voi olla vanhempikin. Löydöksethän olivat pintaosassa.

Paalunreikiä ei kivikkoisessa maassa ollut havaittavissa eikä ympäristössä ollut todettavissa pönkäkivien tapaisia kiviassetelmiakaan.

Liesi II oli pelto-ojan varressa D-9:ssä. Siihen ei ollut kiviä vasiten koottu, vaan humuksesta vapaalle luontaisesti kivikkoiselle /^{soramaalle} oli tehty nuotiot. (Ks. vlk. 13).

Nokipesäkkeitä oli nimittäin lähemmäs kaksi, joista pohjoisempi oli osaksi ojanleikkauksessa hävinnyt. Näissä tulisi-joissa oli kiviä 1 - 2 kerrosta, enimmäkseen tulessa rapautuneita. Maa oli vahvasti nokipitoista, eteläisemmässä nuotionsijassa enemmän. Siinä oli myöskin palomaata reunalla. - Löydöksinä liedestä saatiin vain muutamia keramiikan paloja.

Liesi III oli E-I:ssä (Ks. vlk. 14). Siihenkään tuskin oli lisää kiviä tuotu. (Karttaan ei ole kaikkia pikkukiviä liesien välimaastosta mitattu ja piirretty). Turpeen alainen nokimaa-kerros oli 15 sm. ja siitä tuli I kerroksesta löydöksinä 11 keram. palaa ja poltetun luun siru, II kaivauskerroksessa oli 12 palaa keramiikkaa.

Liesi IV oli D-12:ssa, se tuskin oli vain kivikkoiselle maanpinnalle tehty nuotionsija, sillä nokista maata oli 30-40 sm. Osa siitä voi olla ojan reunalta luotua, jossa oli nokipesäkettä.

Nokimaata ja hiiltä esiintyi löydösalueella yleensä heikosti mainittujen tulisijojen seutuja lukuunottamatta. Jo ennen kaivausta ojanleikkauksen itäluiskassa oli puhtaan sorakerroksen alla 10 sm:in nokijuova, mutta se oli ojamultien mukana liesi II:sta heiteltyä.

Löydöt olivat pääasiassa karkeaa rautakautiselta näyttävää keramiikkaa. Sitä oli miltei kaikkialla kult. kerroksessa eniten kummun luoteis- ja pohjoispuoliskossa.

E - 9 d:ssä oli palanen erilaista asbestinsekaista kampakoristeista keramiikkaa. - Kvartseja ja kiv. esineen paloja koko kaivausajan erityisesti tarkkailtiin, mutta ei tavattu.

Poltetun luun siruja löytyi vain jo mainitut 2 murua nuotionsijoista ja polttamatonta ison eläimen luustoa ja hampaita oli muutama pala D - 9 ja 12:ssa.

Esinelöydökset olivat: (1) lasimainen kuonanpala. (Voi olla uuttakin). (2) hokki, (3) putkilukon sisuskalut, (4) savikiekon palasia, (5) pronssilangan pala ja (6) rautanaula(?) - Ajoitukseen nämä löydökset eivät kelpaa, sillä ne voivat olla yhtähyvin keskiajalta kuin rautakaudeltakin.

Kumpu II oli edellisestä n. 14 m. koilliseen. Se oli kauttaaltaan katajikkotureikon peittämä, soikea, 7,5 x 8 m. laajuinen harjanne. Pinnassa oli näkyvissä suurten kivien kulumia ja järkäleiden kylkiä. Kun katajikko ja turve oli poistettu, todettiin kiveyksen olevan yhtenäisenä yli koko kummun reunoja lukuunottamatta.

Rakenteeltaan todettiin tämän kummun olevan yhtenäisimmän ja ehjimmän kaikista tutkituista. Siinä oli kauttaaltaan 20-35 sm. vahvuinen kult. kerros, B-5:ssä sitä oli 40 sm. ja E-2:ssa peräti 60 sm. paksulta. Se oli humuksen näköistä eikä juuri nokipitoista, vain hiilensiruja siinä oli vähän ja nokimaata laikuttain. Kummun keskiosassa oli sama kuitenkin syvemmällä yleisesti nokista.

Kiveyksen runkona oli tässä joukko suuria maakiviä, muut kivet olivat kooltaan sekalaisia $\emptyset$ 10-20-50 sm. Yleisimmin kiviä oli kaksi kerrosta, paikoin 1 tai 3. Tulen hapertamilta näyttäviä kiviä oli keskiosissa ja yleensä ne olivat pieniä. Lisäksi kult. maassa oli jonkunverran aivan pientä kiveä. Yleensä voisi sanoa kummun koostuneen tasamäärästä kiviä ja multa, edellisiä oli ehkä hieman enemmän.

Erikoisuutena tässäkin kummussa, kuten molemmissa seuraavissakin, oli pienistä kivistä koottu raunio F - 4:ssä (Ks. vlk. 18). Siinä ei kuitenkaan ollut tulenpidon merkkejä ja kiviäkin oli vain yksi kerros. Alla oli 2 sitan ja 3 keramiikan palaa.

Huomattavan runsaasti palaneita kiviä, nokimaata ja kuo-
nan paloja oli suurten kivien lomassa B-5:ssä, joten siinä
mahdollisesti oli pidetty tulta.

Kummun pohja oli suunnilleen pellon tasossa - sen mukai-
sesti kaltevakin - vain keskustassa oli perusmaa, joka oli
keltaista soraa, vähäisenä kohoumana.

Löydökset olivat tässä kummussa parempia kuin edellisessä. Saa-
tiin nimittäin useita pronssikorujen poltetusta savesta tehty-
jen valimien palasia. Muutamissa oli tunnettavissa 1000-luvun
nuppikoristeisen pyöreän kupurasoljen painanteet (:1, 2, 4, 6).
Eräässä näkyi koristeltu päihin levenevän rannerenkaan pää
(:3). Lisäksi löytyi sirpin tai vikatteen pala (:5).

Nämä löydökset olivat kaikki suurten "silmäkivien" lounais-
puolelta alueelta, jossa keramiikkaakin oli runsaasti. Yleensä-
kin keramiikkaa oli runsaasti ja se oli jokseenkin tasaisesti
jakautunut koko kiveyksen alueelle harvakivistä kaakkoiskulmaus-
ta lukuunottamatta. Paksuimmista kulttuurikerroksista talletet-
tiin erikseen syvemmällä oleva II kerroksen keramiikka, muttei
se näyttänyt olevan erilaista kuin pinneemmaltakaan saatu.

Pari palaa löytyi kuitenkin asbestin sekaista koristeista
keramiikkaa lähekkäin ruuduista D - 3 ja E - 3. Palat olivat
kult. maan pohjalla ja D - 3:ssa oli todettavissa, että ke-
ramiikka oli parin sentin paksuisessa nokipitoisessa hiekka-
kerroksessa jonka alla oli keltainen perusmaa ja myöskin pääl-
lä ohut kerros keltaista soraa. Sen yläpuolella oli nokipitoi-
nen varsinainen kulttuurikerros.

Poltettua luuta löytyi 4 sirua, joista 3 oli D - 4 b:ssä. Polttamattomia suurten luiden paloja ja hevosen (?) hampaita oli muutamia jokseenkin jokaisessa kaivausruudussa löydösalueessa. F - 2:ssa, tosin jo noettomassa mullasmaassa, jossa kuitenkin oli pari keramiikan palasta, oli pienemmänkin elukan, ehkä vasikan leukaluun osa.

Uutta kummussa oli kuona, jota löytyi 10-kunnasta paikasta. Osa siitä oli rautapitoista, osa hyvin hiekkaista ikään kuin rautasulaton, hiekkamaahan kaivetun harkkouunin seinämää. (esim. C - 4 d).

Kumpu III oli edellisestä 20 m. pohjoiseen. Kooltaan se oli 8,5 x 13,5 m., mutta kivikkoinen keskusta, löydösalue oli vain 7 x 10,5 m. Kumpareessa kasvoi puu ja pensaita ja sen halki luoteesta kaakkoon oli kaivettu avo-oja aikoinaan. Ojan reunassa oli näkyvissä nokista maata ja keramiikan palasia, joita oli pengottu esiin.

Kiveyksen rungon muodostivat muutamat suuret järkäleet, joista isoin oli n. 1,3 m. korkea. Kivet olivat hyvin eri kokoisia eikä kivitys ollut aukoton, yhtenäinen. Yleensä kivet muutamia suurempia järkäleitä lukuunottamatta, olivat liikuteltuja, sillä niiden alla oli pideltyä maata. Enimmät kivet olivat kooltaan 10-50 sm. läpimittaisia. Vain paikottain niitä oli kaksi kerrosta. Tulen murentamia oli joukossa.

Tulensijoja oli tässäkin kummussa ainakin pari kappaletta. Liesi I sijaitsi aivan kiveyksen pohjoislaidassa d - 5:ssä. Suurten maakivien juurella oli 80 x 80 sm. laajuinen enimmäkseen

nyrkin kokoisista kivistä koottu ladelma. (Ks. vlk. 25). Kiviä oli siinä 1 - 2 kerrosta ja koko vaihteli $\emptyset$ 5 - 20 sm. Useimmissa kivissä oli tulenpidon merkkejä, osa oli kokonaan soraksi hapertuneita. Kivien alla oli maa 20 sm. noen värjäämää, keskiosassa syvemmillä. Reunoissa oli suurehkoja hiilenpaloja. - Löydöksinä oli muutamia karkean keramiikan paloja, osa niistä oli kiveyksen pohjalla.

Liesi _II on mahdollisesti sijainnut "silmäkiven" itäpuolella, jossa oli harvahko ryhmittymä sekasuuruisia kiviä (Ks. vlk. 26). Muutamat niistä olivat tulen murentamia ja maa oli hyvin no- kista. Löydöksinä saatiin keramiikkaa, jota oli melkein yh- dessä kasassa 7 kourallista. Muualla kiveyksessä keramiikkaa oli vain kohtalaisesti. Lahoaa luuta oli useita paloja, muuan nivel 1.20 - syvyydessä.

Kulttuurimaa, jonka vahvuus vaihteli 10-50 sm., oli kive- töntä ja nokipitoista. Pieniä hiilenmuruja ja puoleksi hiilty- neitä kekäleitäkin oli joukossa jonkunverran. Perusmaa oli kel- taista tai ruosteenpunaista soraa.

Löydöt. Kummun keramiikkaa oli samaa laatua kuin muissakin tut- kituissa kumpareissa. Poltettua luuta löytyi 3 - 4 sirua. La- hoaa luuta ja hampaita ^{oli} /sen sijaan melko runsaasti, 10 - kun- nassa eri kohdassa.

Kuonaa ja klinininkiä oli muutama pala. B - 2:ssa oli 20 sm syvällä palanen tiilisavea, mutta se lienee pinnalta kulkeutunut sillä muutama samantapainen palanen löytyi nurmen alta.

Esinelöydöksiä saatiin puukko (1), osa padanhahloa (5), kovasin (6) ja saviset valinten palat (3, 4, 7, 8). Eräässä niistä oli päihin kapenevan viikinkikautisen rannerenkaan painanne (2).

Kumpu IV oli edellisestä vajaa 10 m. itään. Kooltaan se oli 11 x 18 m., josta varsinaista löydösalueetta oli n. 5 x 12 m. Kumpu oli oikeastaan kaksiosainen, keskellä ojan tapainen kynnösnokkelma. Ennen kaivausta kummun reunalla kasvoi tuomi ja maan pinta oli kauttaaltaan nurmettunut. Useita isoja kiviä näkyi yli nurmen pinnan.

Kummun runkona todettiin olevan kummassakin päässä kallion muhkura, joista läntinen kohosi yli nurmen pinnan. Niiden välillä muodosti perusmaa vähäisen harjanteen. Kiveys oli harvahaikoja muualla paitsi tällä keskusharjanteella. Siinä oli suurten kivien välit täytetty pienehköillä $\emptyset$ 5 - 10 sm. mukulakivillä ja kultt. maalla. Kiviä oli 2 - 3 kerrosta ja nokipitoista multaa niiden lomassa 20 - 30 - 35 sm. paksulta.

Vasiten koottuja raunioladelmia oli tässäkin kummussa. B - 3:ssa oli ladelma, jossa oli vinosti pystyssä olevia laakamaisia kiviä 2 - 5 kerrosta. Pienimmät niistä näyttivät tulen haptamilta ja maa oli hyvin nokista.

Raunion tapainen oli myös D - 4:ssä. Siinä oli pinnallakin nurmen alla irtonaisia ikäänkuin jälkeinpäin heiteltyjä pienehköjä kiviä, mutta hiljan se ei ollut tapahtunut. Nokipitoista kulttuurimaata siinä oli 20 sm. Vain sen alapuoliskossa oli löydöksiä: muutamia isoja keramiikan paloja.

E - 3:ssa oli myös pienehkö raunio havaittavissa (Ks. vlk. 31). Keramiikkaa siitä löytyi runsaasti, oli palasia suorastaan päällekkäin.

Löydöksien pääaines oli tässäkin kummussa karkea tumma keramiikka. Erikoista oli, että keramiikkaa oli runsaasti länsikulmauksessa kivettömällä alueella.

Savikuonaa ja klininikiä oli muutamia paloja, samoin lahoja luita ja hampaita. Poltettua luuta oli vain yksi siru.

Esinelöydöksissä oli uutta limsion, luultavasti tuluspiiden palat, joita tuli kolme (5, 6, 11). Muut esineet olivat kovasin (4), luisen vääntinänpyörän osat (1,9) ja savisen palkeensuunsuojuksen (?) palaset (2, 3).

Yhteistä. Kumpuja I - IV voitaneen pitää kaikkia samaasyntyisinä ja samanaikaisina muinaisjäänöksinä, vaikkakin niistä jokainen jollain tavoin rakenteeltaan erosi toisista. Kaikki ovat kuitenkin muodostuneet suurten maakivien ympärille kivikkoiselle ympäristöä vähän korkeammalle sorakunnaalle. Viereiset pellot ovat nyt kivettämiä, ja sitä ehkä olleet aina, sillä kummuille ei ole kuin juuri nimeksi (I, II) pellosta siirretty kiviä.

Poltettua luuta, vaikka sitä erityisesti haettiin, ei saatu kuin muutama siru kustakin kummusta. Useimmat niistä oli tulisijoissa, joten ne ovat ilmeisesti kaikki aterioiden jätettä, kuten melko lukuisat lahojen luiden palatkin. Kun esineistö lisäksi oli kokonaan epäpersoonallista, kumpuja ei voi pitää hautoina.

Kaikkien kumpujen päälöydösaines oli karkea keramiikka. Sitä oli samalla tavalla kulttuurikerroksen eri tasoissa ja saman astian palat olivat aivan hajallaan. Kun savimöykkyjä oli vain muutama pieni pala, eivät kummut keramiikkaverstaiden paikoiltakaan tunnu.

Valimien palat ja useanlainen kuona ovat metallityön merkkejä, mutta ei ollut jätteistä pääteltävissä, että kummuissa olisi sijainnut pajoja tai yleensäkkään rakennuksia. Nehän olivat lisäksi kovin kivisiä (paitsi I) rakennuspaikaksi.

Kaiketi kumpuja on pidettävä kylien lähistöllä sijainneina n.s. asutustunkioina. - Läheisiltä pelloilta, jotka olivat juuri muokattuja, katseltiin kovasti keramiikkaa, sittaa tai muuta asumisen merkkiä, muttei tavattu.

Tampereella 16. 4. 1959

Esko Sarasmo.

F.23011:1

Kummut Pälkäneen Epoolan
Hyllin pellolla, suunnan 30-0.

F.23011:2

Kummut Pälkäneen Epoolan
Hyllin maalla suunnan 30-00,
oikealta lukien 1, 2, 3, 4, taustalla
kirke.

F.23011:3

Kummut Pälkäneen Epoolan Hyll-
lin maalla suunnan 12-00 tien
taka. Kummut kukella metrin
kohdalla; taustalla Pälkäneen selkeä;
oikealla rismäriisiä.

F.23011:4

Kummut Pälkäneen Epoolan
Hyllin maalla suunnan
45-00. I-II

F.23011:5a-b

↑ 1

↑ 2

↑ 3

↑ 4

Kummut Pälkäneen Epoolan Hyll-
lin maalla suunnan 50-00. Kum-
mut 1 ja 2, kato 3 ja 4

F. 23011:6

Pälkäneen Hyllin kumpu I
etelästä ennen kaivauksia
suuntaan 58.00

F. 23011:6a

Pälkäne Hyllin kummut I-IV;
edessä I suuntaan 0.03.

F. 23011:7

Pälkäneen Hyllin kumpu I kaakos-
ta, itäpuolelta ennen kaivauksia.
→ kumpare ojan suuren luona;
suuntaan 47.00.

23011:9

Pälkäne, Hylli. Liesi, pinta
suuntaan 37.00.

23011:8

Pälkäne, Hylli. Kumpu I, itä-
kulmaus, osaksi turve poistettu.
K II näkyy puiden lomasta,
suuntaan 5.00.

23011:10

Pälkäne, Hylli, kumpu I.
Liesi I, leikkaus suuntaan
53.00.

F. 23011:11

Pälkäne, Hylly, kumpu I.
Liesi I, leikkaus ja II keros
suuntaan 53.00.

F. 23011:12 a-b

Pälkäne, Hylly, kumpu I.
Liesi I, leikkaus ja III keros
suuntaan 53.00.

F. 23011:12 a-b

Pälkäne, Hylly, kumpu I

F. 23011:13

Pälkäne, Hylly, kumpu I.
Tuliraja II suuntaan 28.00.

F. 23011:14

Pälkäne, Hylly, kumpu I.
Tuliraja suuntaan 43.00 sekä
kummun länsipuolelle.

F. 23011:15

Pälkäne, Hylly, kumpu II.
Pinta kasvuston perkaamisen
jälkeen suuntaan 30.00.
(taustalla kko)

F. 23011:16

Pälkäne, Hylly, kumpu II. Länsi-
päästä puhdistettuna ennen kai-
vua suuntaan n. 15.00. Käiva-
jat itäseunalla - taustalla Pälkäne-
vesi.

F. 23011:17

Pälkäne, Hylly, kumpu II.
Koillis kulma kiveyksen reu-
maan kaivettuna, suuntaan
27.00 = leikkaus X-Y
F. 23011:19

Pälkäne, Hylly, kumpu II, Kes-
keksen kiveystä suuntaan 43.00.
Raunio F-4: nä esille kaivettuna
Vas. taustalla kumpu I:n kul-
maus.
F. 23011:20

Pälkäne, Hylly, kumpu II.
Leikkaus A-O suuntaan 33.00,
mittamauha reunalla. Oikealla
kumpu II:n perusteita.
F. 23011:21

Pälkäne, Hylly, kumpu II.
Luskeispään kiveystä esille
kaivettuna suuntaan 0.200.
Taustalla kumpu III hajalla

Pälkäne, Hylly, kumpu III,
IV suuntaan 5.00, kummun
II päällä. IV:n tekona Hyl-
lin talle.

23011:22

Pälkäne, Hylly, kumpu III. Ennen kaivauksen pinta puhdistettuna. Suuntaan 5.00.

23011:24

Pälkäne, Epoola, Hylly, kumpu III. Leikkaus B:3d-C:3a suuntaan 7.00.

F. 23011:25 b

"Pälkäne, Hylly, kumpu III. Kiväs" C:5:ssä suuntaan 46.00.

F. 23011:23

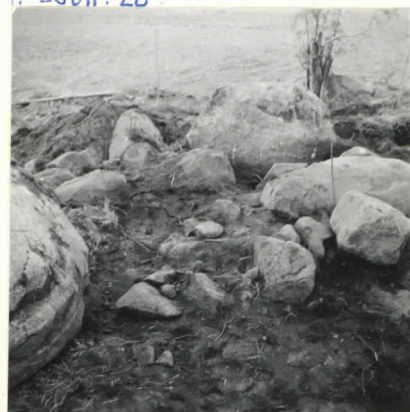
Pälkäne, Hylly, kumpu III. Pinta puhdistettuna; valok. kumpu IV:stä suuntaan 47.00.

F. 23011:25a

Pälkäne, Hylly, kumpu III. Kiväs C:5:ssä suuntaan 12.00.

F. 23011:26

Pälkäne, Epoola, Hylly. Kumpu III. Hirsien kiveyksiä silmäkiven kaakkoispuolella suuntaan 32.00 (Keramikkiperäke). Liesi II (?)

F.23011:27

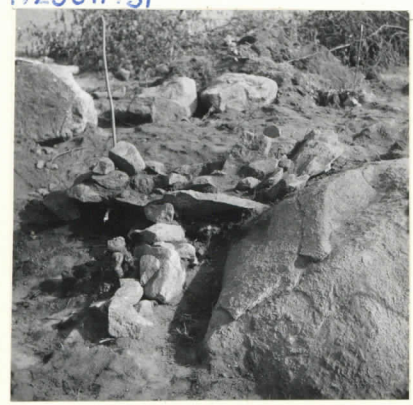
Pälkäne, Hylly, kumpu II.
Pinta puhdistettuna kumpu
II:m silmäkivistä suuntaan
15.00.

F.23011:29

Pälkäne, Hylly, kumpu IV.
Puhdistettuna suuntaan
58.00.

F.23011:31

Pälkäne, Hylly, kumpu
IV, kiveyötä E-F-3-4
suuntaan.

F.23011:28

Pälkäne, Hylly, kumpu IV.
Pinta puhdistettuna suuntaan
45.00. Jostalla kaivajia
kumpu II:lle.

F.23011:30

Pälkäne, Hylly, kumpu
IV. Liikkauus E:3-4 suun-
taan 58.00.

F.23011:32

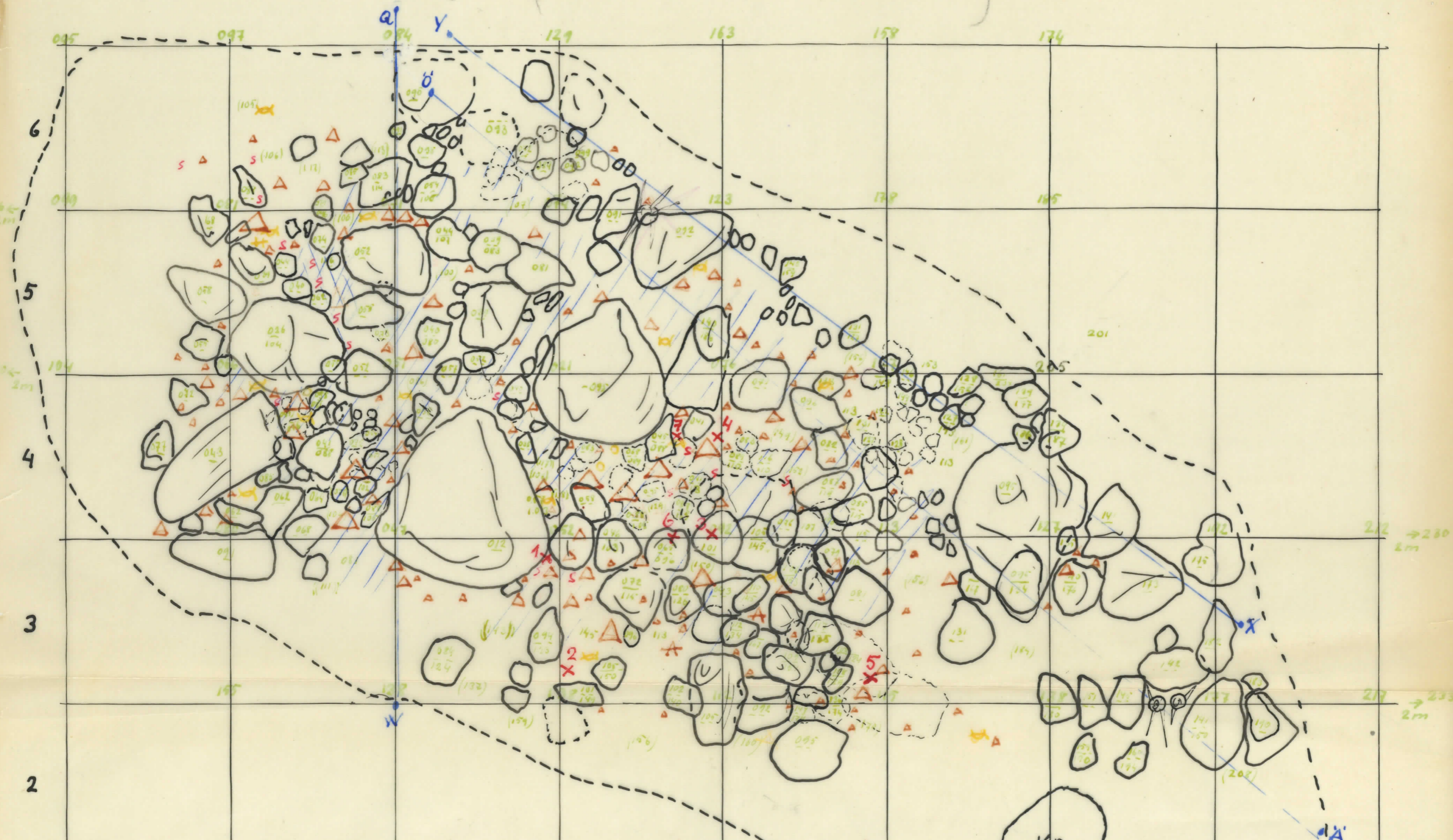
Pälkäne, Hylly, kaivajat
työn päättyttyä 29.6-55.

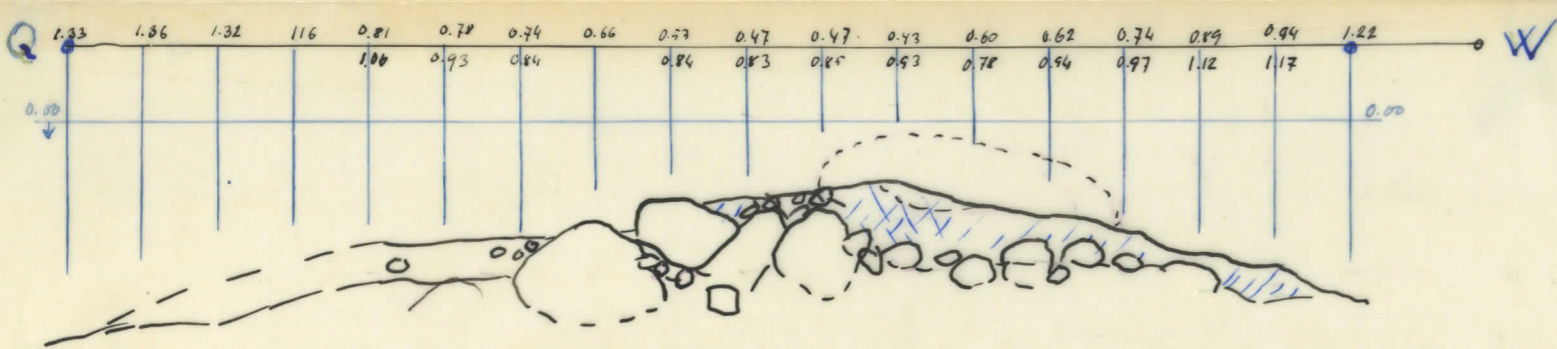
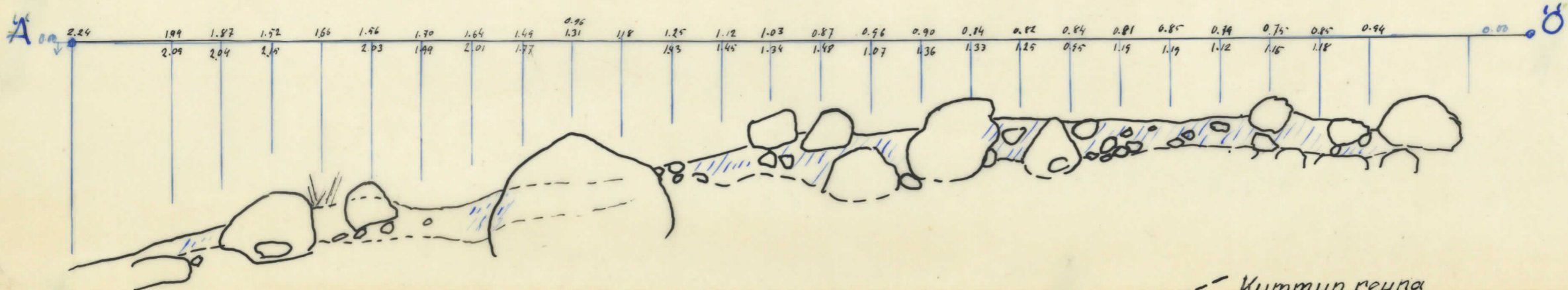
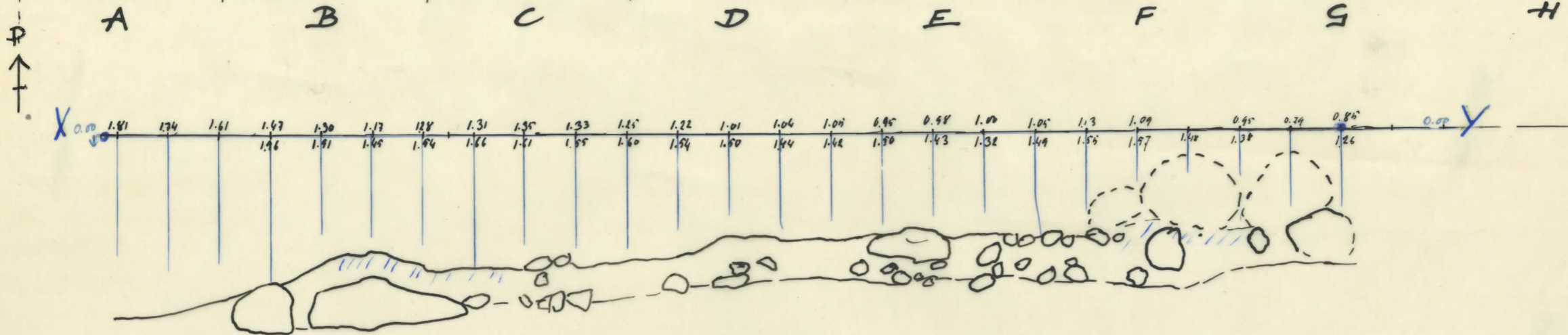
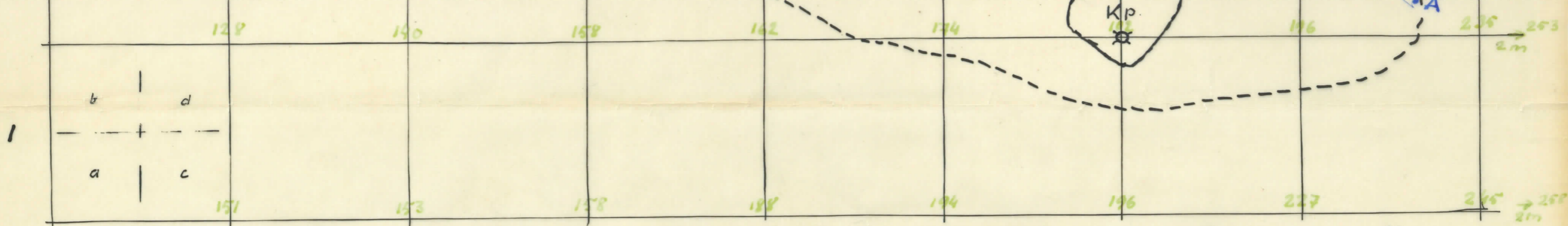
**PÄLKÄNE
EPAALA (KL.)
HYLIITI.**

(Kumpu) II

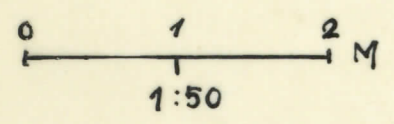
(E. Sarasmon kartta 12.6.-19.6.)

- - - Kummun reuna
- Alimman kerroksen kiviä
- ▨ Nokea ja hiiltä
- △ Keramiikkaa 1-2 palaa
- △ " " 3-5 "
- △ " " 25 "
- * " " asbestisekaiista
- Pölyttu luu
- ✕ Pölyttämätön luu, hammas
- ✕ Esinelöydös
- ✕ S Kuonaa, sittaa
- Pintavaakitus
- (○○) Pohjavaakitus
- (○○) Alimman kiv. kerroksen pohja
- Irto kiven pinta ja pohja
- Pohjakiven " "

Liittyy E. Sarasmon kertomukseen
 kaivauksesta v. 1955.

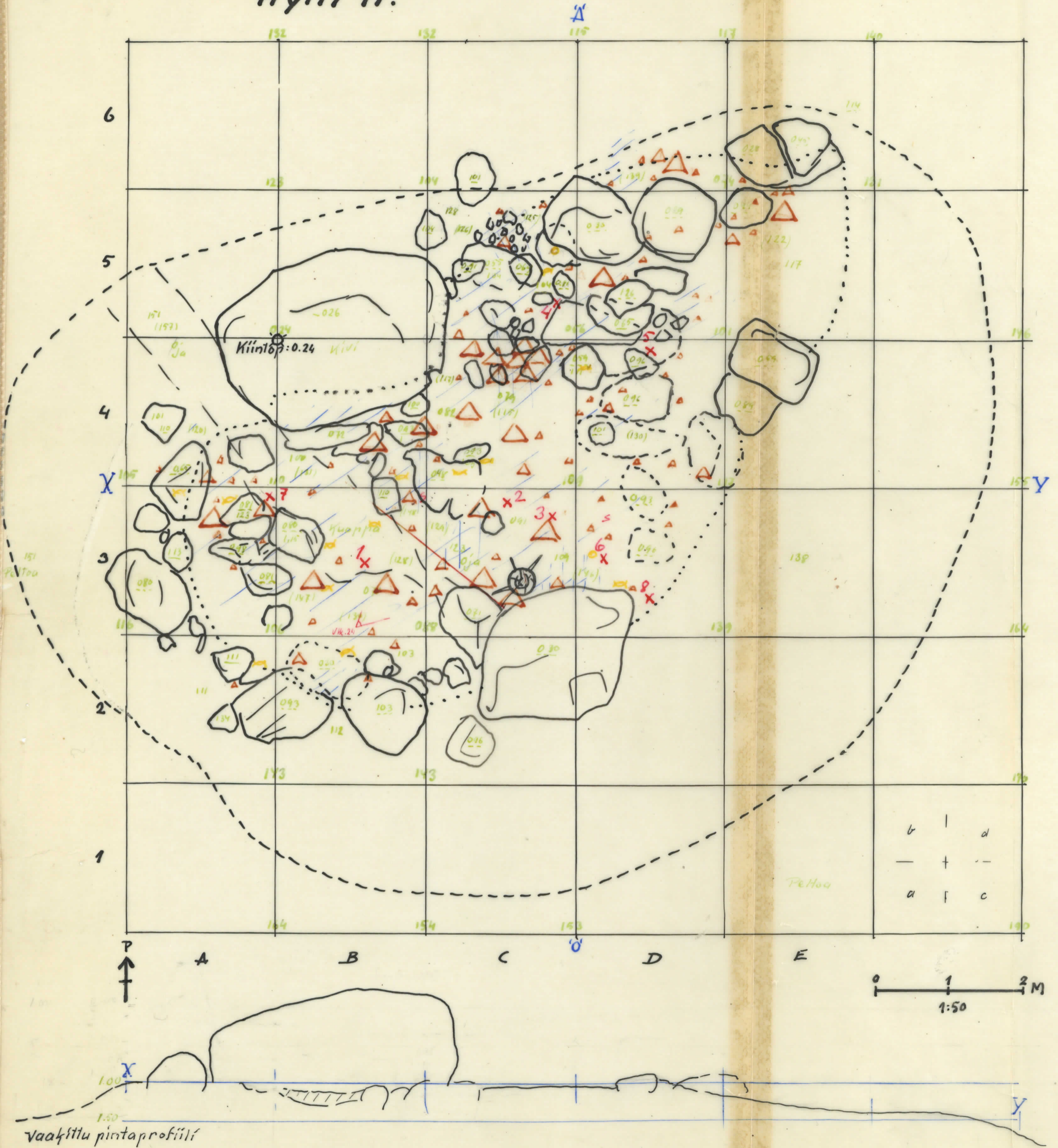

PÄLKÄNE

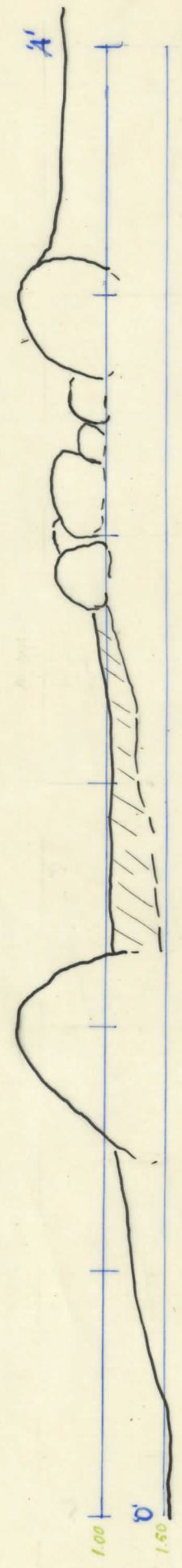
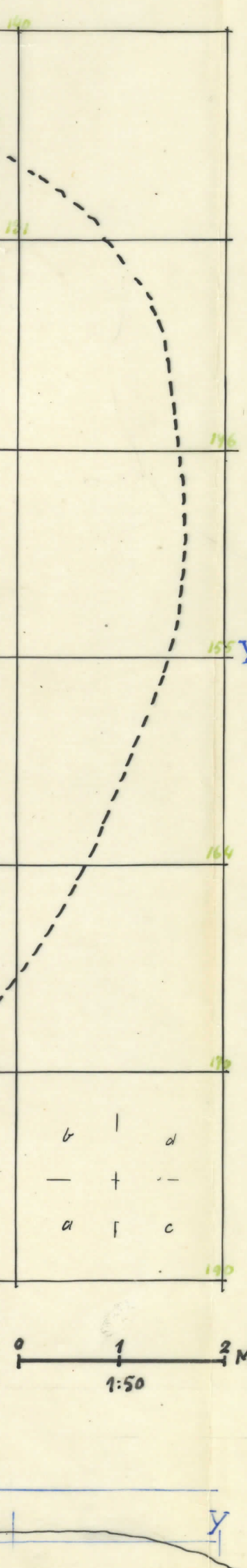
EPAALA KL.

E. Sarasmon kartta 1-8.6.

Hylli ti.

- - - Kummun reuna
- ... Löydösalue
- /// Nokea ja hiiltä
- ▲ Keramiikkaa 1-2 palaa
- ▲ Keramiikkaa 3-5 "
- ▲ Keramiikkaa n. 25 "
- Poltettu luu
- ✕ Polttamaton luu
- ✕ Esinelöydös
- S Sittaa
- oo Pintavaakitus
- 100 Pohja - - -
- oo Intokiven pinta ja pohja
- oo Pohjakiven - - -

E. Sarasmon kartta 1:20 7-8.6.

Liittyy kertomukseen kaivauksesta v. 1955

E. Sarasmo

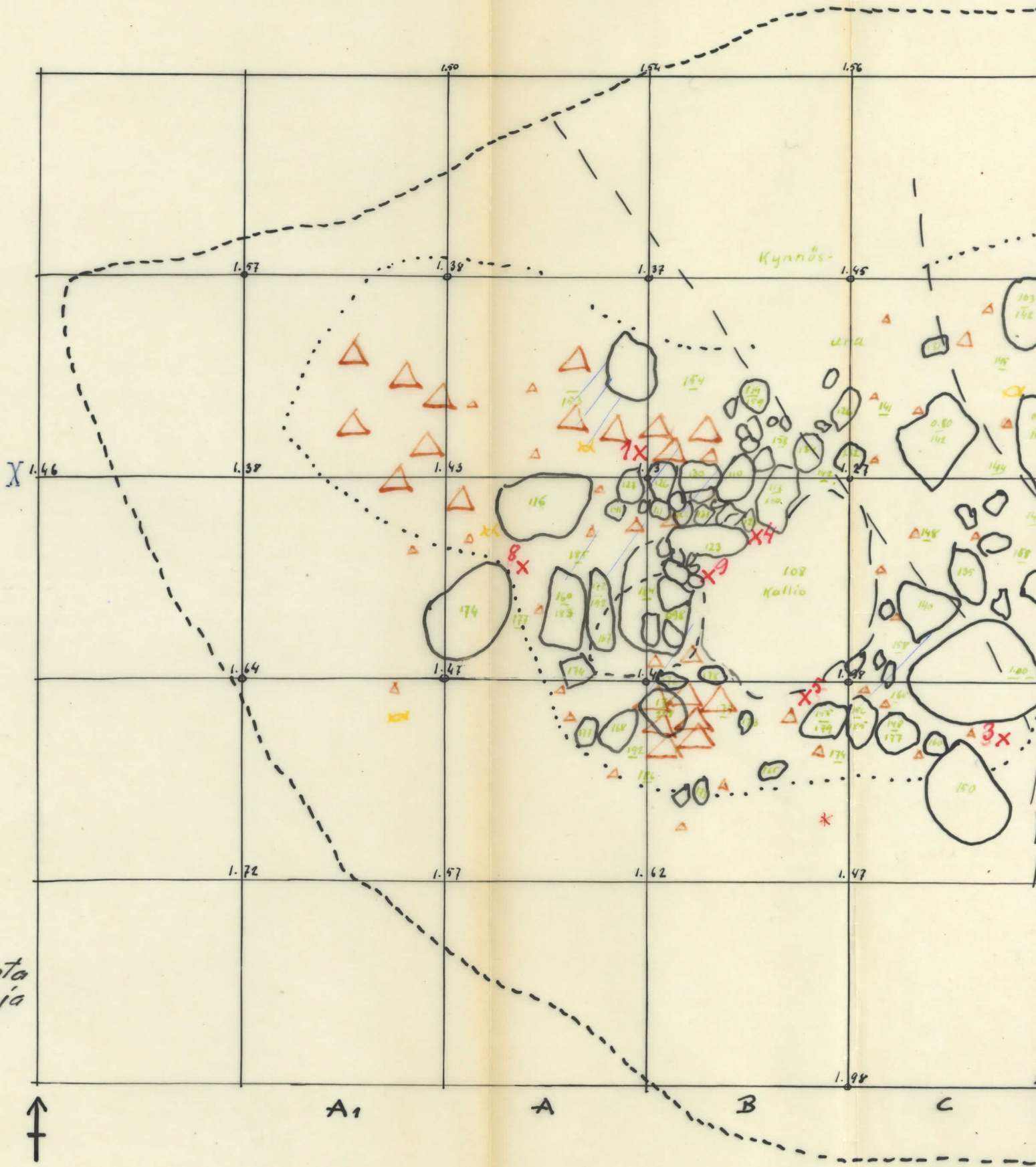
PÄLKÄNE

EPAALA KL

Hylli ti.

R. Turusen kartta 7-11.6.55

- Kummun reuna
- ... Löydösalue
- /// Nokea ja hiiltä
- △ Keramiikka 1-2 palaa
- △ " 3-5 "
- △ " n. 25 "
- Poltettu luu
- ✕ Polttamaton luu
- ✕ Esinelöydös
- * Kuonaa
- oo Kultt. maan ja kiven pinta
- oo " " pohja

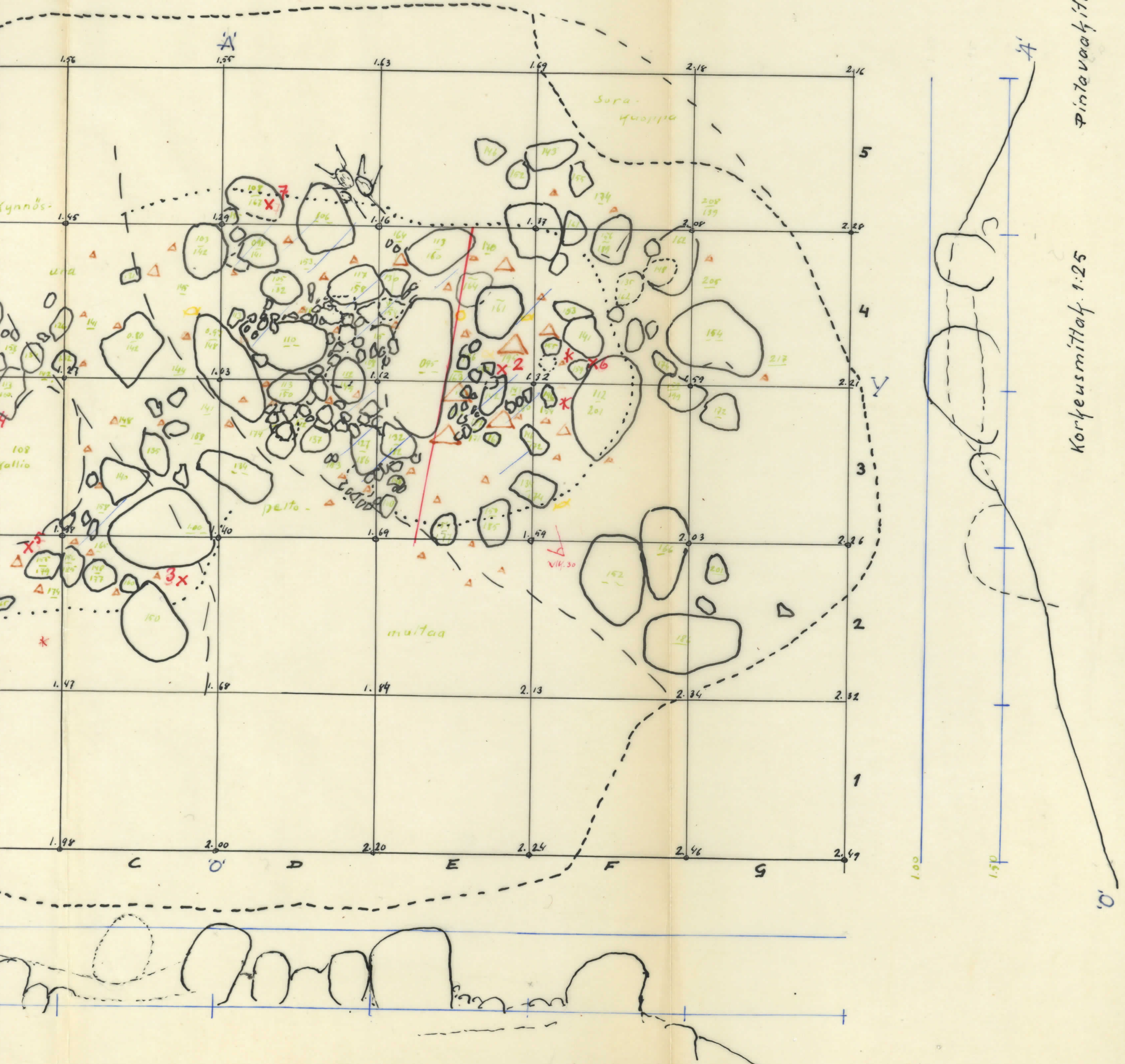
0 1 2 M
1:50

Korkeusmittaus

Kumpu IV

7-11.6.55

Pintavaakitus prof.

Korkeusmittak. 1:25

Korkeusmittak. 1:25

Pintavaakitus prof.

Liittyy kertomukseen E. Sarasmon haivauksesta v. 1955

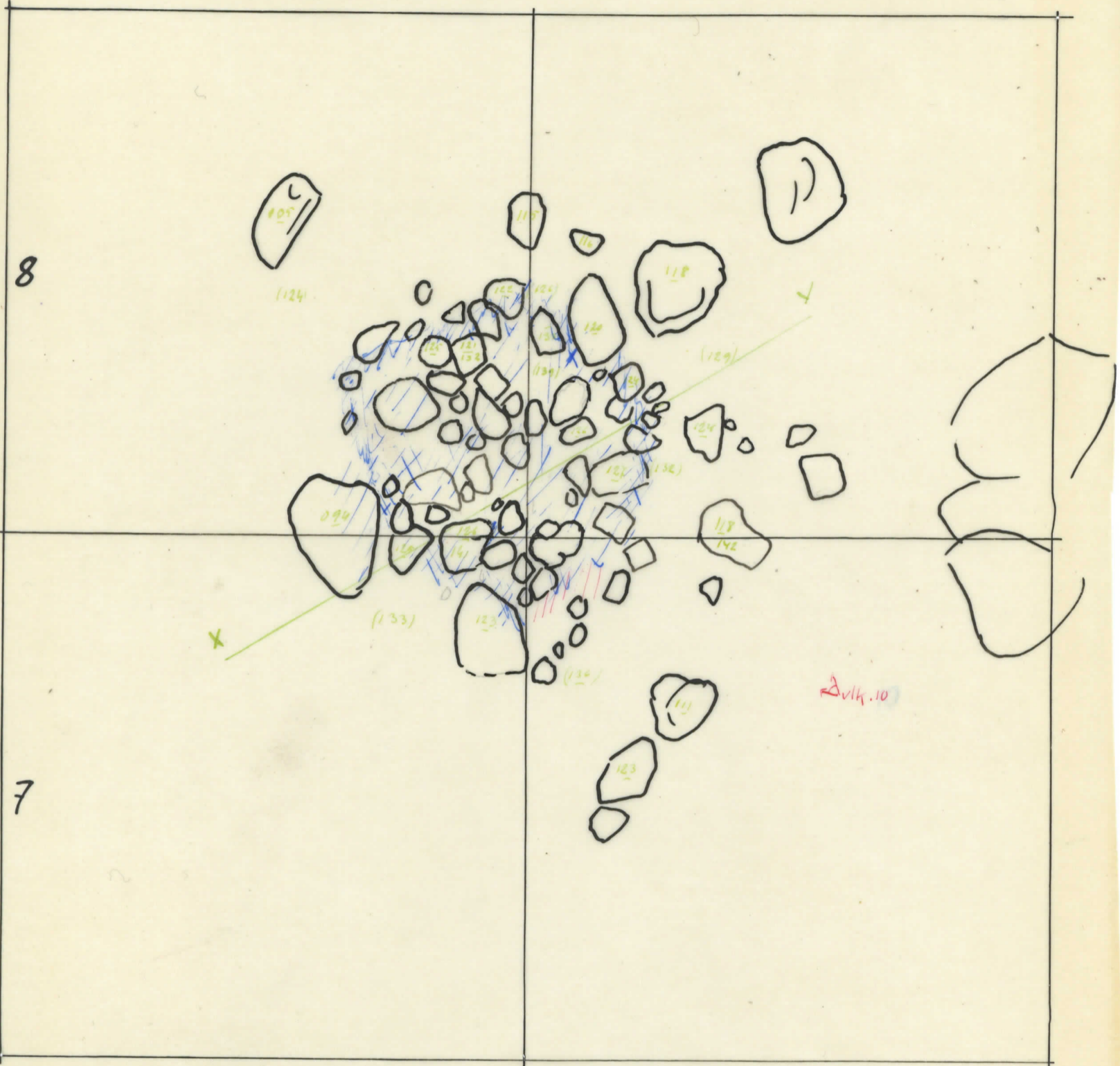

DÄLKÄNE
 EPAALA
 Hylli

Kumpu I
 Liesi I
 kerros

E. Sarasmon kartta 1:20

I.

Liittyy E. Sarasmon kertomukseen
 kaivauksesta v. 1955.

II.

III.

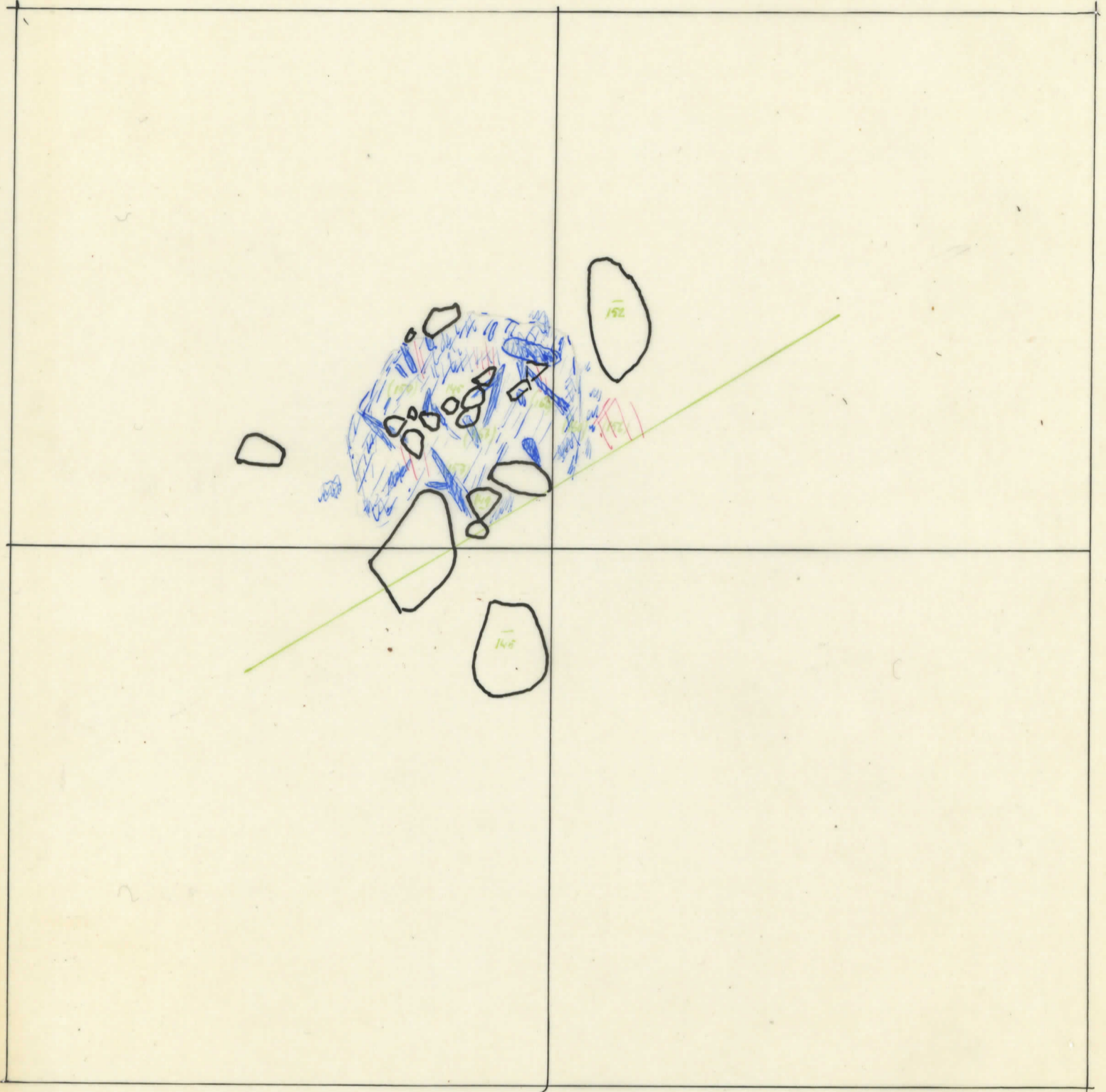

IV.

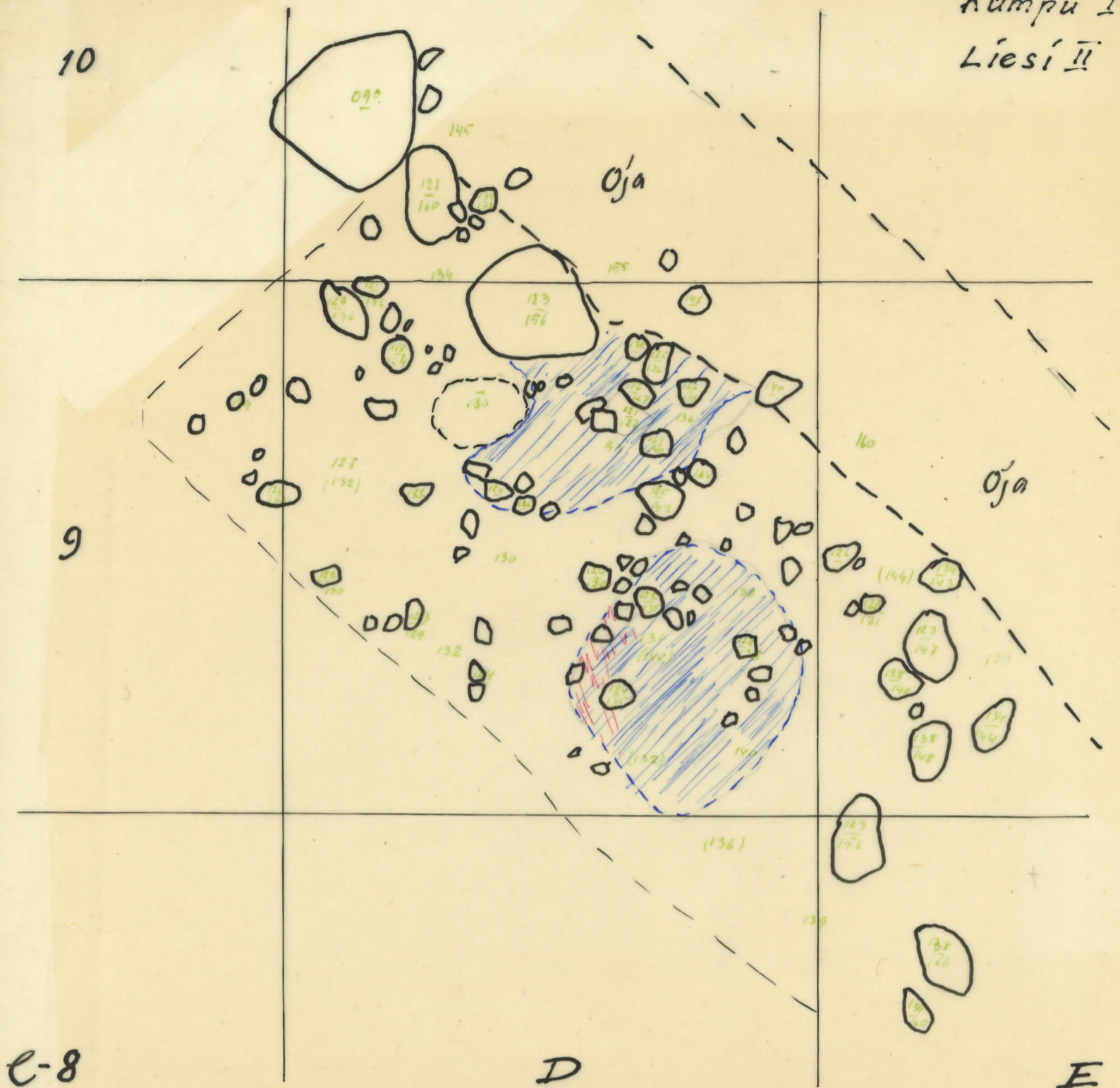

17

Kumpu I
Liesi II

DÄLKÄNE
EPAALA
Hylli

R. Turusen kartta 28.6.55
1:20

Liittyy E. Sarasmon kertomukseen
kaivauksesta v. 1955.